

WAT IS DE KERK?

Gemeente van Christus,

Vijf weken geleden hielden we hier een jeugddienst. Het thema was: 'We kunnen niet zonder elkaar'. Misschien herinnert u zich nog het verhaaltje van *Domie Duck* – de charismatische dominee van de eenden die zo meeslepend kan preken over *vliegen...* maar samen met zijn gemeenteleden waggelt ook hij elke zondag weer terug naar de kooi. Ze *geloven* wel in vliegen, maar ze *doen* het niet! En de vraag waarmee we elkaar naar huis stuurden was: *hoe* zorgen we ervoor dat dit niet alleen mooie woorden blijven, maar dat het werkelijkheid wordt. *Hoe* kunnen we kerk zijn die doet wat ze gelooft?

Op die vraag kreeg ik antwoord. Iemand uit onze gemeente stuurde mij een email. Ik lees er een paar regels uit voor:

'Ik heb ook zitten denken uiteraard over jouw vragen aan ons en aan jezelf, en..ik weet het ook niet! Echter, loopt de jeugd en lopen wij niet ergens aan voorbij? Nu is het zo: we moeten naar de kerk, dus laten we het hier dan maar zo leuk mogelijk hebben en zoveel mogelijk naar onze wens maken. [...] Echter, nooit wordt echt duidelijk WAAROM het zo goed is om naar een kerk te gaan en om SAMEN gemeente te zijn. [...] Ik denk dat we niet alleen stil moeten staan bij het HOE kerk te zijn, maar vooral ook WAAROM we kerk zijn. Dit bewustzijn is denk ik ver te zoeken.'

Dat is natuurlijk, gemeente, de spijker op z'n kop! Niet alleen maar *hoe*, maar vooral ook: *waarom* zijn wij kerk? *Waarom* zouden wij naar de kerk gaan? Afgelopen week hoorde ik tot twee keer de echo van die vraag: *Waarom* zou ik naar de kerk gaan? Ik kan ook thuis wel geloven, daar heb ik de kerk niet voor nodig! Als ik een beetje goed leef en aardig ben voor anderen, kom ik er ook wel'. Eerst begreep ik die laatste opmerking niet en dus vroeg ik wat onnozel: 'Hoe bedoelt u: 'dan kom ik er wel' – *waar* komt u wel?' Het antwoord was: *'In de hemel!'*

Ik zeg geen schokkende dingen, want u kent deze uitspraken net zo goed als ik en misschien heeft u ze zelf ook wel eens gezegd. Twee dingen worden duidelijk:

(1) Geloven is voor veel mensen *een manier om in de hemel te komen*. Waarom zou je moeten geloven? Antwoord: anders kom je niet in de hemel. En de gedachte die we daarbij hebben is deze: we zijn zondige mensen die de straf van God verdienen, de hel / Jezus kwam op aarde om deze straf in plaats van ons te dragen / als je dat gelooft, dan komt het goed. Deze wereld gaat aan het eind van de tijd in vlammen op, maar onze toekomst ligt in de hemel – *als je gelooft!*

(2) En het tweede dat we ook leren van zulke uitspraken is dat mensen het steeds moeilijker vinden om te zien welke plek *de kerk* daar in heeft. Als je dit immers gelooft dan hoef je daarvoor niet steeds weer naar die kerk om daar steeds weer hetzelfde te horen? En daar zit natuurlijk ook wel wat in.

De kerk kent op die laatste vraag twee belangrijke antwoorden. Waarom zouden we naar de kerk gaan als het ons *geloof* is dat ons redt?

(a) God wil dat we groeien in geloof. De kerk is de plek waar we dat oefenen waar we elkaar bemoedigen en aansporen, waar we gevoed worden en waar we leren te leven als mensen die gered zijn. De kerk is nodig als een *leerschool* van gelovige mensen.

(b) Het is de opdracht van de kerk om het evangelie te verkondigen en op die manier zoveel mogelijk mensen te redden van de ondergang. De kerk is nodig als *reddingsboei* voor de wereld

Beide antwoorden willen niet meer overtuigen, gezien de leegloop van de kerken. Kennelijk hebben mensen ofwel niet de behoefte aan geestelijke groei, of ze vinden die niet in de kerk. En velen voelen er al helemaal niets voor om zelf actief te gaan evangeliseren. ‘Dat durf ik niet!’ Of ze vinden het arrogant: ‘Wie ben ik om te zeggen dat ik het goed heb en de ander niet?’

De kerk als *leerschool*, de kerk als *reddingsboei*, als escape... de vraag komt op: klopt dit plaatje wel? Kloppen onze antwoorden nog wel?

En dan kijken we om ons heen en zien wat de kerk daadwerkelijk is. Hier in Siddeburen, hier in Nederland... is dit nou de kerk? Een club die heel hard bezig is te overleven, een kerk die gehecht is aan de manier waarop ze het altijd al heeft gedaan. Waar mensen dreigen weg te blijven als ze niet op hun vertrouwde plek kunnen zitten. Een kerk waar we proberen het iedereen naar de zin te maken, maar die ondanks dat elk jaar duizenden leden ziet vertrekken. De kerk, waarvan de ene helft zegt: we moeten terug naar de tijd van het onversneden geloof en de andere helft zegt: we moeten veranderen, we moeten vooruit, we moeten met de tijd mee. Wat is de kerk? Is *dit* het nou?

*

Vanmorgen hebben we de vraag van Johannes gehoord. Johannes de Doper zit in de gevangenis en begint zich ook af te vragen: 'Is *dit* het nou?' Johannes heeft de komst van de Messias aangekondigd en had daar zo zijn eigen beelden bij. Kennelijk ziet hij nu, vanuit de gevangenis, andere dingen dat hij verwacht had. Misschien is het vooral de vraag: hoe kan het dat *ik* in de gevangenis zit, terwijl de Messias rondgaat met de boodschap: 'Het koninkrijk van God is nabij' – je zou dan toch bevrijding verwachten? 'Is *dit* het nou?'

De vraag komt uiteindelijk bij Jezus: 'Bent u degene die komen zou of moeten wij een ander verwachten?' En Jezus blijkt precies te begrijpen waar Johannes' twijfel zit. Jezus geeft een antwoord mee aan de leerlingen van Johannes:

'Zeg tegen Johannes wat jullie horen en zien:
blinden kunnen weer zien en verlamden weer lopen,
mensen met huidvraat worden gereinigd
en doven kunnen weer horen,
doden worden opgewekt
en aan armen wordt het goede nieuws bekendgemaakt.
Gelukkig is degene die aan mij geen aanstoot neemt.'

Willen we de situatie goed begrijpen, dan zullen we ons moeten verplaatsen in die tijd. De joodse samenleving van die tijd was door en door religieus. Mensen leefden met de woorden van Mozes en van de profeten, ze gingen naar de tempel en de synagoge

en leefden in de verwachting dat er een Messias zou komen. Dat vertelt ook een joodse geschiedschrijver van de 1^e eeuw na Christus, Flavius Josefus: mensen leefden in de diepe overtuiging dat het in hun tijd zou gebeuren: de Messias en in de komst van die Messias zou het God zelf zijn die terugkomt naar zijn volk om het te bevrijden!

Dat was immers de voorspelling van die oude profeten. Dat zat in hun hoofden en in hun harten, de profeten die hen twee dingen hadden meegegeven aan een volk dat in ballingschap was geraakt:

(1) Jullie moeten je bekeren want het is geen toeval dat we in ballingschap zitten. Het is het gevolg van onze eigen keuzes. Wij Israel, zeiden ze, wij hadden een licht voor de wereld moeten zijn. Denk maar aan de belofte die God aan Abraham deed: ‘In jou zullen alle volken van de wereld gezegen worden’(Gen 12:3). Maar we zijn gegaan voor ons eigen gelijk, we hebben het licht voor onszelf gehouden. We hebben God voor onszelf gehouden en hadden geen boodschap aan de wereld. We hebben deze straf aan onszelf te wijten.

(2) Maar, zeiden ze ook, God zal zich weer tot ons wenden. De mensen in ballingschap voelden zich van God verlaten. Maar de profeten riepen: God zal terug keren naar Sion, hij zal reddend tot ons komen. En dat zou de komst van de Messias zijn: hij zou de reddende terugkeer van God *zijn* naar het volk en daarmee het volk alsnog terugbrengen bij haar oorspronkelijke taak: een zegen te zijn voor alle geslachten – redding voor de wereld te *zijn*! Elk woord in het boek van Jesaja spreekt hiervan! Ook het gedeelte dat wij hebben gelezen.

De joden ten tijde van Jezus leefden in deze verwachting. Ze mochten dan terug zijn in het land, de tempel mocht dan hersteld zijn, ze leefden nog altijd onder de macht van vreemde overheersers. Zij wisten dat de ballingschap nog altijd niet opgeheven was. En de verwachting dat God nu zou terugkeren naar Sion en de dingen recht zou zetten, die verwachting zinderde in de lucht.

En dan staat daar een man op: *Jezus*. Hij neemt die grote woorden in de mond. Johannes zag – en met hem vele anderen - in Jezus de komst van de Messias. Tenminste, dat *dacht hij*. Maar hij twijfelde nu. Ook daarin blijkt hij een voorloper, want niet lang hierna zullen steeds meer mensen gaan twijfelen of zelfs Jezus de rug toekeren. Het antwoord van Jezus is duidelijk: Ja, ik ben inderdaad de Messias; kijk maar naar de dingen die ik doe. En iedereen hoorde er Jesaja in:

Dan worden blinden de ogen geopend,
de oren van doven worden ontsloten.
Verlamden zullen springen als herten,
de mond van stommen zal jubelen.'

Jezus is de Messias. Dat wil zeggen: in Jezus komt God terug naar zijn volk – met recht, met bevrijding, met herstel. En in deze terugkomst van God naar zijn volk herstelt Jezus ook de oude opdracht van Israel: een licht te zijn voor de wereld, een zegen voor alle geslachten. *Hoe?* Blinden zien, doven horen. Het zijn ook *blijken van die bevrijding zelf*. Jezus herstelt de opdracht van Israel *door het zelf te doen!* Jezus vervult de roeping van Israel! Door voor iedereen een bevrijder te willen zijn, en niet alleen voor de joden, laat Jezus zien dat Israel het heil niet voor zichzelf moet houden.

Want dat was precies het beeld dat nog in het hoofd van Johannes bijgesteld moest worden: hij dacht dat de komende Messias Israel zou bevrijden van de vijanden en hen weer een veilige plek zou geven, een sterke nationale staat onder Gods Koningschap – het Koninkrijk van God als een reservaat van recht en gerechtigheid in een vijandige wereld! Nee, zegt Jezus uitdrukkelijk, want dan doe je precies wat Israel steeds deed: het heil voor zichzelf reserveren. Israel moest de redding van de wereld zijn – van de hele wereld! Jezus ontmaskert de valse verwachting. Daarom zegt hij ook: 'zalig die zich aan mij niet ergert'.

Nee! Het Koninkrijk van God is voor *alle* mensen en niet alleen voor Joden of kerkgangers. En het koninkrijk van God is voor de *hele* mens en alleen voor hun ziel. Blinden gaan zien, doven gaan horen, verlamden lopen, doden leven, armen horen goed nieuws! Dat is het Koninkrijk van God. Dat is de komst van de Messias. Dat is de terugkeer van God naar Sion!

Daarom kunnen we met de hand op de bijbel ook zeggen: het idee dat God deze wereld zou weggooien en een groepje gelovige zielen redt en veilig naar de hemel brengt is niet alleen *onbijbels*, maar het is ook precies de fout die Israel steeds maakte: 'het heil is voor ons en de onzen'. Nee! Het zou betekenen dat God *niet* trouw blijft aan wat zijn hand begon en gewoon naar willekeur iets nieuws kan beginnen. Maar God is *wel* trouw aan wat hij begon!

En dan zijn we onverwacht toch terug waar we begonnen zijn. Ook *onze* verwachtingen en beelden kunnen ontmaskerd worden als vals. Onze beelden van wat geloven is en van wat kerk is. Het gaat in het geloof *niet* in de eerste plaats over het feit dat wij naar de hemel gaan. Het gaat *niet* over ‘God en mijn ziel’ of over fijne spirituele gevoelens tijdens mijn meditatie-uurtje. Het gaat in het evangelie om het Koninkrijk van God dat vanuit de hemel op aarde zal komen en waarvan wij voorbodes mogen zijn. Het Koninkrijk is voor *alle* volken, voor *alle* mensen en voor *hele* mensen, met lichaam en ziel! En daarom kan de kerk nooit een klein groepje mensen zijn dat zich verheugt in de redding van hun ziel, die zij hebben gevonden, maar kan de kerk nooit iets anders zijn dan de boodschappers van vernieuwing van heel de wereld, de hele schepping!

Wat is de kerk? – dat was de vraag. Hier klinkt het antwoord: aankondiger van het komende Koninkrijk en tegelijk voorbode en voorloper van dat Koninkrijk. *Dáár* gaat het om het in de kerk: dat blinden zien en doven weer horen. Heel praktisch zoeken naar mensen die lijden, eenzaam zijn, uitgesloten worden en hen het licht brengen. Niet *om* hen het evangelie te brengen – want dat *is* het evangelie: God wil je heil, God wil mens en wereld weer recht zetten en vernieuwen. Jongeren die wanhopig zoeken naar houvast en grenzen een haven bieden. Mensen die wegdrijven in hun weelde en luxe bij de kladden grijpen en zeggen: hé, waar ben je? Zoeken, met alles wat in ons is, naar een mogelijk om deze prachtige aarde te redden. Delen van ons geld en goed. Onze huizen open huizen te laten zijn waar aandacht en liefde heersen. *Dat is de kerk!*

Waarom? Omdat dit is wat God wil! Omdat voor dit Koninkrijk Jezus stierf. En omdat in de opstanding van Jezus dit Koninkrijk een radicaal begin vond!

Maar er zullen wel mensen moeten zijn die het gaan doen...

Als wij dat niet zijn – wie zijn het dan?

Amen.